

Лекція № 1

Поняття кримінальної субкультури: сутність, ознаки, відмінність від інших субкультур.

План

- 1 Теорія “культури” та визначення поняття “субкультура”.
2. Ознаки субкультури. Види субкультур.
3. Субкультура і контркультура (кримінальна субкультура) питання співвідношення.

1 Теорія “культури” та визначення поняття “субкультура”

Культура розглядається насамперед як духовний зміст історичного розвитку людства у різноманітних проявах. Слово «культура» (з лат. – вирощування, виховання, освіта та розвиток, шанування) – це складна цілісність, що включає духовні та матеріальні цінності, а також знання, вірування, мистецтво, мораль, закони, звичаї, здібності і звички, що набуваються людиною як членом суспільства. З метою виявлення сутності проблеми визначення поняття “кримінальна субкультура”, вважаємо за доцільне розглянути загальну теорію “культури”. Сучасні наукові погляди на культуру можна розглядати в трьох аспектах:

- 1) антропологічний;
- 2) соціологічний;
- 3) філософський.

При антропологічному аналізі культуру слід розуміти як “сукупність всіх благ, створених людиною, на відміну від природних. Таким чином, культуру можна розглядати як одну з найголовніших відмінностей людини від тварини.

При соціологічному підході культуру розуміють як сукупність матеріального і духовного надбання людства, нагромадженого, закріпленого і збагаченого упродовж історії, яке передається від покоління до покоління.

У філософському аспекті культуру слід розуміти як сукупність всіх видів перетворюючої діяльності людини і суспільства, а також результати такої діяльності. Інше визначення філософського аспекту культури вказує на те, що “культура... є особливий діяльний спосіб засвоєння людиною світу, що включає як весь зовнішній світ, природу і суспільство, так і внутрішній світ самої людини в плані її формування і розвитку”.

Похідним від терміну “культура” є термін “субкультура” (від лат. “sub” – складова частина складних слів, що означає підлеглість слова, його вторинність. Розглядаючи термін „кримінальна субкультура” перш за все слід з’ясувати, що розуміється під терміном „субкультура”. Як і більшість інших найбільш вживаних понять соціальних наук, термін „субкультура” отримав багато різноманітних, не зовсім чітких визначень.

Соціологічний енциклопедичний словник визначає субкультуру, як

1) Систему цінностей, установок моделей поведінки, життєвого стилю якої-небудь соціальної групи, що представляє собою самостійне цілісне утворення в рамках домінуючої культури;

2) Сукупність деяких негативно інтерпретованих норм і цінностей традиційної культури, що функціонують в якості культури злочинного прошарку населення.

Згідно з тлумачним словником Ожегова, культура охоплює соціальні, духовні та виробничі досягнення людей. На противагу цьому, субкультура виділяє певну групу з більшого суспільства на основі своєї системи норм і цінностей.

Субкультура – це відносно самостійна частина у межах домінуючої культури, що сповідується визначеним колом осіб і має свої власні норми,

вірування і цінності”. Важливим моментом є те, що субкультура не існує поза межами “культури – домініону”. Вона найчастіше протиставляє себе загальноприйнятим правилам поведінки, але все ж є складовою частиною культури. При цьому не варто забувати, що не обов’язково під терміном “субкультура” слід розуміти щось негативне. Субкультури утворювались і формувались серед членів расових (негри-раби, так зване “чорне дерево” в Європі, в Північній і Південній Америці в XVI-XIX ст.ст.), етнічних меншостей (китайські, ірландські, італійські діаспори в США у XIX-XX ст.), серед ув’язнених, серед професійних груп (вантажники, водії-таксисти, моряки тощо), мешканців гетто (єврейські, вірменські, турецькі квартали в європейських містах) та ін. Перераховані субкультури існували або існують у межах більшого суспільства, а не за його межами. У зв’язку з цим вони поділяють деякі із його цінностей. І це природно, оскільки невелика група людей, що проживає за своїми внутрішніми правилами і ніяк не узгоджує їх із загальноприйнятими правилами поведінки, не має шансів на виживання. Така група рано чи пізно змушена якимось чином контактувати із зовнішнім світом, відповідно, змінюючи свої внутрішні закони, “прилаштовуючи” їх до загальноприйнятих. При цьому спосіб життя членів такого субкультурного об’єднання може суттєво відрізнитись від способу життя таких же індивідуумів у домінуючій культурі. Тому слід відрізнити поняття субкультур взагалі від конкретних кримінальних субкультур.

Отже, окрім загальноприйнятої культури всього суспільства, присутня також культура певних груп, що визначаються за інтересами, поглядами на життя і розвитком культурних комплексів. Цей підвид культури прийнято називати субкультурою. Субкультура відрізняється від домінуючої культури та становить самостійне цілісне утворення в межах загальноприйнятої культури. Види субкультури модифіковані відповідно до вікових, професійних, класових, територіальних та інших особливостей соціальної групи, спільноти. з власними: цінностями, нормами, символами, стилем життя.

Субкультури можуть ґрунтуватися на різних факторах, таких як певний стиль музики, особливий спосіб життя або специфічні політичні погляди. Розвинені субкультури часто мають власні видання, клуби та громадські організації. Щоб відрізнити себе від інших, субкультури встановлюють власний дрес-код, мову та норми поведінки. Таким чином, субкультури формують переконання, світогляд, дії та систему цінностей людини, впливаючи на її спосіб життя в цілому.

Важливо зазначити, що фанати певного предмету, наприклад, певного музичного стилю, співака чи футбольної команди, зазвичай не вважаються субкультурами. Однак вони можуть розвивати свій власний сленг, публікації, веб-сайти і навіть носити спільний одяг, створюючи відчуття колективної ідентичності.

В Україні спостерігається десятки різних субкультур, які знаходять своїх прихильників. Сьогодні можна стверджувати що попри плинність моди на деякі субкультури, в країні залишається чимало прибічників достатньо не нових субкультур, які є популярними по всьому світу. До них можна розмаїття течій.

Хіпстери – це субкультура, що приділяє велику увагу індивідуальності та незалежності від мейнстрімової культури. Вони часто проявляють інтерес до альтернативних стилів одягу, музики, мистецтва та культури в цілому. Хіпстери намагаються відділитися від масової культури та створити власну унікальну ідентичність.

Готи - це субкультура, що виникла в музичному середовищі готичного року. Готи відрізняються своїм темним стилем одягу, використанням чорного кольору, макіяжу, високих чорних чобіт і аксесуарів з елементами темряви, які символізують меланхолію та містику. Вони віддають перевагу готичній музиці, літературі та мистецтву, що відображають мрачний та романтичний естетичний вплив.

Емо - це субкультура, що виникла в панк-роковому середовищі і наголошує на емоційному самовираженні. Емо-підлітки виражають свої емоції, часто пов'язані з тривогою, сумом та розчаруванням, через музику, поезію, мистецтво та стиль одягу. Вони часто впізнавані за своїм темним макіяжем, стрункими волоссями, елементами рок-музики та символікою емо-культури.

Панки - це субкультура, яка виникла в панк-роковому русі. Вони виступають проти соціальних норм і виражають свою політичну, соціальну та культурну критику через музику, стиль одягу та протестні акції. Панки відзначаються використанням яскравих кольорів у одязі, волосся з голками, шипами та символікою панк-року.

Рокери – це субкультура, яка має коріння у рок-музиці. Вони відзначаються своїм стилем одягу, який може включати кожухи, футболки з рок-групами, джинси та ковбойські чоботи або кеди. Рокери активно відвідують рок-концерти, фестивалі та підтримують рок-музику як свою головну музичну платформу.

Растамани – це субкультура, яка пов'язана з растафаріанством, релігійним рухом, що виник на Ямайці. Растамани віддають шану реггі-музиці та приймають філософію растафаріанства, яка покликана пропагувати любов, мир, рівність та близькість до природи. Вони часто володіють характерними зачіскою «дредлоки», носять яскраві кольори та африканські елементи в одязі.

Геймери – субкультура геймерів об'єднує людей, які знаходять сенс життя в комп'ютерних іграх. Ця субкультура розвинулася до рівня організованих чемпіонатів з багатомільйонними призовими фондами, де змагаються професійні геймери, відомі як «кіберспортсмени». У деяких випадках, якщо геймер стає «залежним», він може поступово все глибше занурюватися у віртуальну реальність гри. Як наслідок, такі пріоритети, як сім'я, шкільні справи та навчання, можуть відійти на другий план. Однією з серйозних проблем, пов'язаних з цією

субкультурою, є потенційна ігрова залежність, яку може бути складно подолати без професійної допомоги.

Можна зробити висновок, що ці субкультури більшою мірою орієнтовані на стиль одягу, поведінки, музики а також на загальне сприйняття життя.

Окрім того варто виділити декілька сучасних субкультур, які з'явилися в Україні нещодавно. Більшою мірою такі субкультури набули через популяризацію соціальних мереж.

Корейська субкультура халлю обертається навколо глобального захоплення корейською популярною культурою, включно з музикою к-поп, дорамами, модою та б'юті-тенденціями. Послідовники корейської субкультури халлю в ТікТок часто створюють контент, пов'язаний з їхніми улюбленими корейськими поп-ідолами, беруть участь у танцювальних челенджах з піснями в стилі корейської поп-музики, а також діляться своїм досвідом та рекомендаціями щодо дорам. Ця субкультура охоплює корейську культуру і слугує платформою для шанувальників, щоб спілкуватися і святкувати свою любов до всього корейського.

Субкультура «Альт» у ТікТок представляє людей, які сповідують альтернативну моду, музику та спосіб життя. Альт-тіктокери демонструють унікальну естетику, таку як готика, гранж, панк або інді-стилі. Вони часто створюють контент, пов'язаний з маловідомими або андеграундними музичними жанрами, висловлюють свій особистий вибір стилю через модні покази або відео з натхненням щодо вбрання, а також можуть займатися художнім самовираженням за допомогою візуально захоплюючих і нетрадиційних відео.

2. Ознаки субкультури. Види субкультур

Ознаки субкультури

1. Відокремленість

2. Спільні цінності та норми
3. Символіка, жаргон, атрибутика
4. Ієрархія та внутрішні ролі
5. Соціальні функції (самовираження, підтримка, протест).

Види субкультур

1. За віком: молодіжні, дорослі;
2. За інтересами: музичні, спортивні..
3. За ставленням до суспільства:
4. конформні
5. опозиційні
6. девіантні (кримінальні).

3. Субкультура і контркультура (кримінальна субкультура).

Субкультура - співіснує з панівною культурою

Контркультура - свідомо протиставляється суспільству.

Співвідношення термінів

Субкультура	сукупність норм, цінностей, ідеалів, символів певної соціальної групи, яка існує відносно незалежно від культури суспільства в цілому; це особлива сфера культури, суверенне цілісне утворення в середині пануючої культури, що відрізняється власною ціннісною шкалою, звичаями, нормами
Контркультура (кримінальна субкультура)	напрямок розвитку сучасної культури, що протистоїть духовній атмосфері сучасного суспільства.

Кримінальна субкультура

Складність вивчення кримінальної субкультури обумовлена низкою об'єктивних причин. *По-перше*, кримінальна субкультура постійно і відносно швидко змінюється. Злочинний світ у всі часи демонстрував свою адаптивність, здатність пристосовуватися до нових соціальних умов. Він формував власну соціальність, норми поведінки та спілкування, власну систему цінностей, тобто творив культурне середовище, яке прийнято називати кримінальною

субкультурою. *По-друге*, кримінальна субкультура фактично не залишає матеріальної спадщини: унікальність кримінальної субкультури полягає в її специфіці – вона не має на відміну від культури, будь-яких матеріальних носіїв крім самих злочинців, і передається, як то кажуть – з вуст в уста.

По-третє, кримінальна субкультура є своєрідним «таємним поглядом», що пояснюється прагненням злочинців до збереження конспірації та компенсаторними психологічними реакціями: той чи інший індивід, усвідомлюючи, що вибір професійної злочинної кар'єри соціально осудний, вбирає в себе іншу антигромадську систему цінностей. Наслідком створення такої системи цінностей є кримінальна субкультура професійного криміналітету, утворення внутрішньогрупових правил (кодексів) поведінки тощо.

Сам термін „**кримінальна субкультура**” вважається загальноприйнятим в науці кримінології, проте більшість авторів розходяться в його розумінні.

Л. Гула вважає, що кримінальна субкультура являє собою сукупність складових, зокрема духовних і матеріальних цінностей, норм, атрибутів, манер поведінки тощо, притаманних злочинному середовищу, які регламентують і упорядковують діяльність кримінальних співтовариств, що сприяє їхній живучості, згуртованості, кримінальній активності та мобільності, спадкоємності поколінь правопорушників, своєрідний спосіб життєдіяльності осіб, які об'єдналися в кримінальні групи і дотримуються певних законів і традицій.

В. Батиргарєєва під кримінальною субкультурою розуміє сукупність специфічних духовних і матеріальних цінностей, що не лише регулюють, певним чином упорядковують життєдіяльність злочинної спільноти, пов'язану з її згуртованістю, наступністю поколінь правопорушників, кримінальною активністю, захистом від спроб придушення тощо, а й стрімко поширюються в інформаційному просторі законослухняного суспільства за рахунок широкої соціальної бази її прихильників. Як видається, з таким підходом можна погодитись виходячи з того, що саме з цієї позиції можна говорити про

кримінальну субкультуру як невід'ємну частину-антипод загальносуспільної культури. Дійсно складниками словосполучення «кримінальна субкультура» є слова «субкультура» і «кримінальний». Перший термін походить від спільнокореневого слова «культура» (лат. cultura – «обробіток», «обробляти») – сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії; історично набутий набір правил усередині соціуму для його збереження та гармонізації. Термін «кримінальний» у цьому словосполученні застосовується, щоб позначити зв'язок між цим явищем і злочинністю. Слід зазначити, що існування кримінальної субкультури є закономірним, як і існування злочинності. Сучасній кримінальній субкультурі характерні такі риси, як романтизація злочинного життя; віра в надприродні сили; авантюризм і жага пригод; поняття «фарту» або везіння, сприйняття життя як гри; «закритість», недоступність субкультури для абсолютної більшості; презирство до решти суспільства, презирство до жінки і до слабкого; повага не старшого, а більш досвідченого; схиляння перед фізичною силою, авторитаризм; сприйняття насильства як буденної практики тощо.